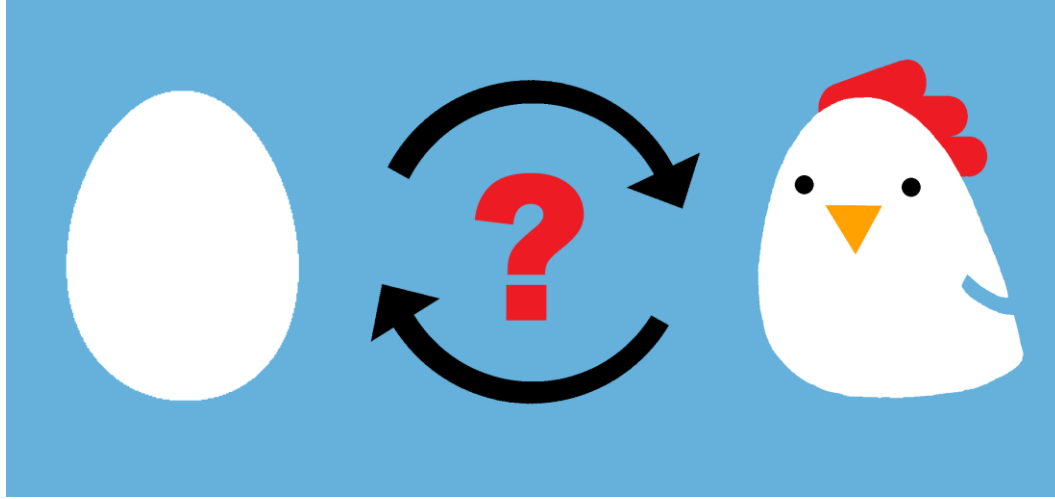

HYPOTÉZY

PROČ TO DĚLÁME?

***DVOUROZMĚRNÁ ANALÝZA JE VSTUPEM NA POLE
KAUZÁLNÍCH ÚSUDKŮ***

***KAŽDÁ VĚDA ASPIRUJE NA VÝPOVĚDI O
KAUZALITĚ***

***HLEDÁME TEDY PŘÍČINY ČI DŮSLEDKY JEVŮ,
KTERÉ STUDUJEME***

PŘIPOMENUTÍ:

KRITÉRIA KAUZÁLNÍHO USUZOVÁNÍ:

- 1) SOUBĚŽNÉ ZMĚNY V PROMĚNNÝCH
- 2) ČASOVÁ NÁSLEDNOST PŘÍČINY ADŮSLEDKU
- 3) VYLOUČENÍ VNĚJŠÍHO (JINÉHO VLIVU)

TEDY NAPŘ:

STUDUJI VLIV ROZVODU RODIČŮ NA ŠKOLNÍ PROSPĚCH DĚTÍ

MĚNÍ SE STRUKTURA RODINY -> MĚNÍ SE PROSPĚCH

(TO JSME SCHOPNI CELKEM SNADNO STATISTICKY MĚŘIT)

NEJPRVE ROZVOD RODIČŮ, POTOM ZMĚNY PROSPĚCHU

(ZDE UŽ BYCHOM POTŘEBOVALI DLOUHODOBÁ DATA – OBVYKLE NEMÁME)

ROZVOD RODIČŮ JE HLAVNÍM FAKTOREM ZMĚNY PROSPĚCHU

(ZDE UŽ JE TO VELMI SLOŽITÉ... OBVYKLE ALESPON NĚKOLIK KONTROLNÍCH PROMĚNNÝCH))

Jak testovat hypotézy na datech

VŠEOBECNĚ PLATNÝ ZÁKON GIGO: garbage in garbage out

Problém nejasnosti testování hypotéz často netkví v tom, že neznáme nějakou zázračnou techniku analýzy, ale v celém řetězci výzkumný problém – analýza.

Důležité je kladení korektních hypotéz, z nichž lze mnoho vytěžit . Hypotéza musí nabízet co nejširší pohyb mezi úrovněmi abstrakce od teorie až k indikátorům. Musíme být schopni formulovat vějíř hypotéz na různé úrovni abstrakce a uvědomovat si hierarchický vztah mezi nimi. (pokud nelze, bude někde chyba)

Princip falzifikace v testování hypotéz

Formulace nulových hypotéz:

Nulová hypotéza – neexistence vztahu/rozdílu, nevhodnost modelu (negace našeho předpokladu – snaha vyvrátit jej)

Alternativní hypotéza – vztah/rozdíl existuje, model je vhodný

-> falzifikovatelnost (alespoň v principu) – hlavní kritérium použitelnosti hypotéz

Do statistické analýzy vstupujeme vždy s nulovou hypotézou
(netřeba ji však formulovat přímo v textu, je to samozřejmé)

Neexistuje rozdíl v průměrech -> t-test

Neexistuje rozdíl v distribucích -> chí-kvadrát

Model není vhodný -> F-test, Anova, chí-kvadrát (podle povahy modelu)

Dvě roviny testování hypotéz

Na úrovni výzkumného vzorku:

Vyvrácení H_0 na základě rozdílu

Věcný význam velikosti rozdílu

-> vyhněme se mechanickému zamítání/přijímání hypotéz na základě testů

Na úrovni cílové populace (statistická inference):

Vyvrácení H_0 na základě statistických testů

Statistická významnost

(Ize rozdíl dané velikosti s danou pravděpodobností nalézt v cílové populaci, nebo vznikl náhodným rozptylem – výběrovou chybou?)

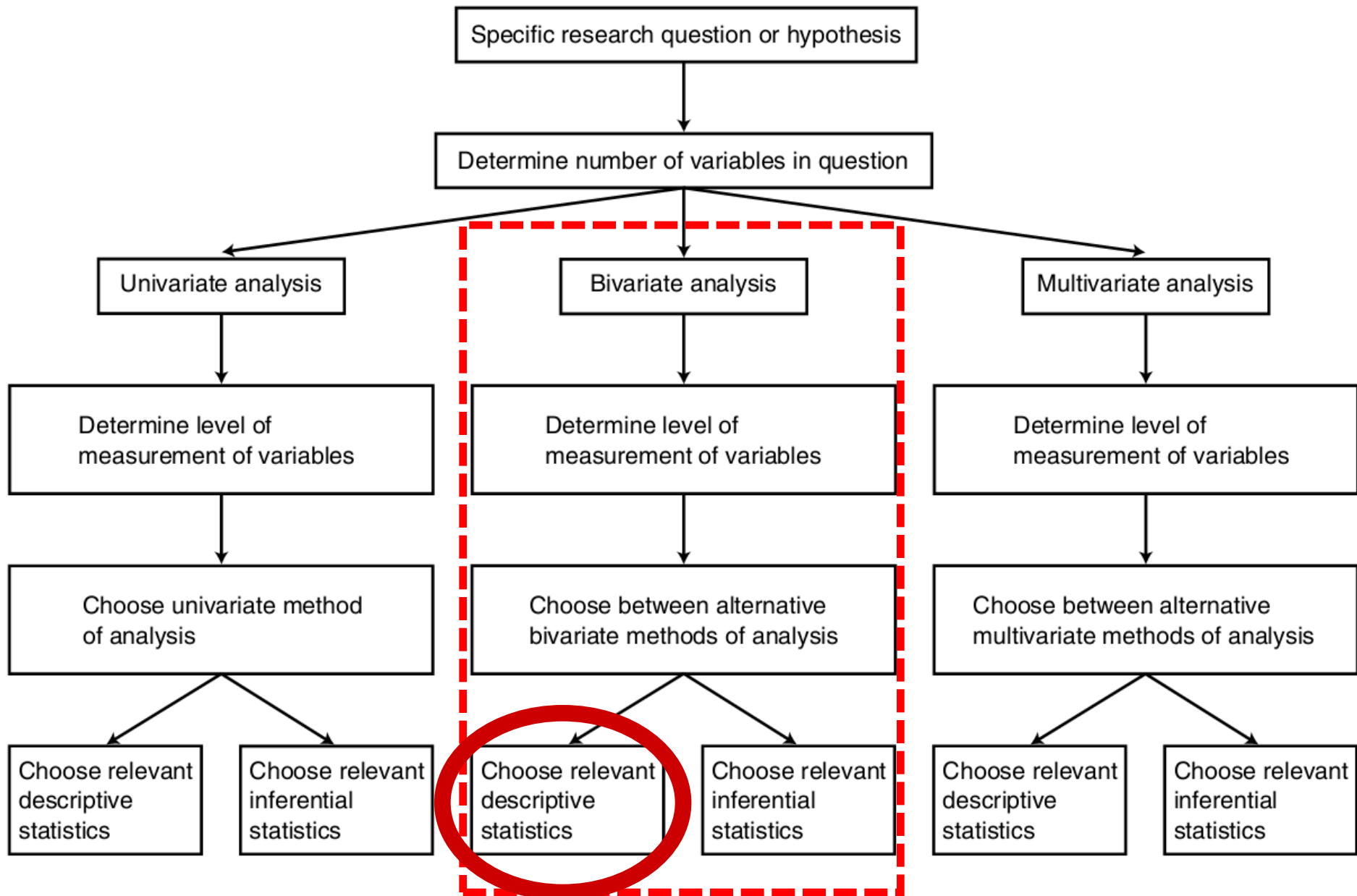
Statistická významnost nevypovídá vždy o věcné významnosti – Je závislá na velikosti vzorku

**DVOUROZMĚRNÁ A VÍCEROZMĚRNÁ ANALÝZA JE NÁSTROJEM,
JEHOŽ PROSTŘEDNICTVÍM SE KVANTITATIVNÍ VÝZKUM SNAŽÍ
POUKAZOVAT NA KAUZÁLNÍ VZTAHY**

**ČINÍ TAK VŽDY NA ZÁKLADĚ SROVNÁNÍ VARIABILITY
PROMĚNNÝCH**

**TEDY SROVNÁVÁ, ZDA ROZLOŽENÍ HODNOT JEDNÉ PROMĚNNÉ
JE ODLIŠNÉ, POKUD JE TŘÍDÍME PODLE DRUHÉ PROMĚNNÉ**

- > ODLIŠNÝ PRŮMĚR**
- > ODLIŠNÝ ROZPTYL**
- > ODLIŠNÉ ROZLOŽENÍ HODNOT**

DVOUROZMĚRNÁ ANALÝZA

**KATEGORIE
VS
KONTINUUM**

**KATEGORIE
VS
KATEGORIE**

**KONTINUUM
VS
KONTINUUM**

**SROVNÁVÁNÍ
PRŮMĚRŮ**

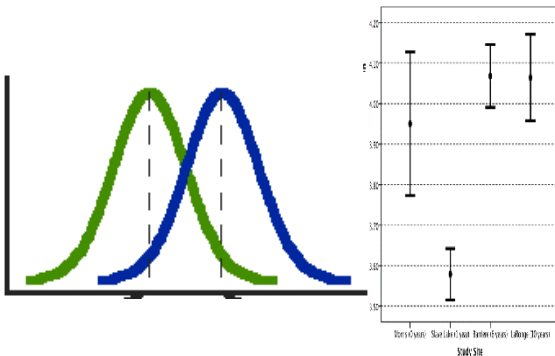
(např. příjem podle
pohlaví)

**KONTINGENČNÍ
TABULKA**

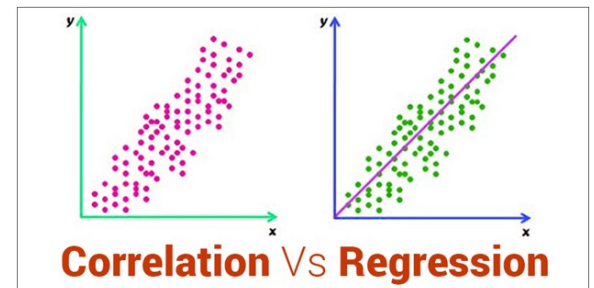
(např. vzdělanostní
kategorie podle
pohlaví)

**KORELACE,
REGRESE**

(např. příjem podle
věku)

	Dog	Cat	Total
Male	42	10	52
Female	9	39	48
Total	51	49	100

Correlation Vs Regression

A KONKRÉTNÍ VOLBA PROCEDUR V SPSS...

DVOUROZMĚNÁ
ANALÝZA

KATEGORIE
VS
KONTINUUM

KATEGORIE
VS
KATEGORIE

KONTINUUM
VS
KONTINUUM

SROVNÁVÁNÍ
PRŮMĚRŮ
ANALYZE ->
COMPARE MEANS ->
MEANS
ANALYZE ->
DESCRIPTIVE STAT.->
EXPLORE

KONTINGENČNÍ
TABULKA
ANALYZE ->
DESCRIPTIVE STAT.->
CROSSTABS

KORELACE,
REGRESE
ANALYZE ->
CORRELATE ->
BIVARIATE
REGRESION ->
LINEAR

DVOUROZMĚRNÁ ANALÝZA

**KATEGORIE
VS
KONTINUUM**

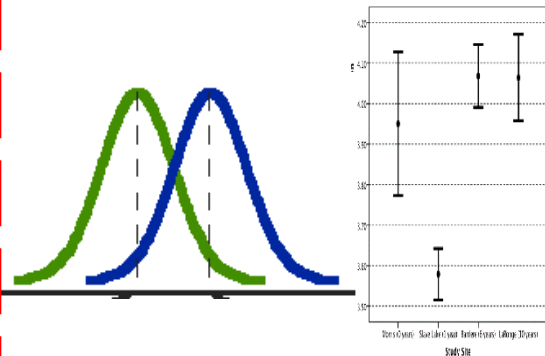
**KATEGORIE
VS
KATEGORIE**

**KONTINUUM
VS
KONTINUUM**

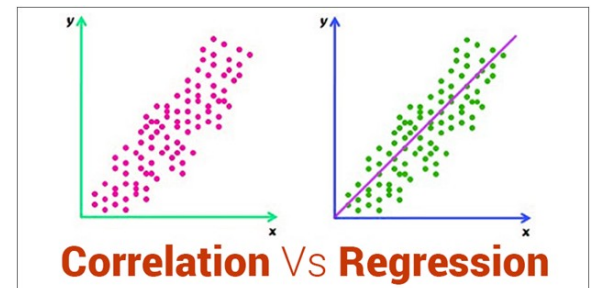
**SROVNÁVÁNÍ
PRŮMĚRŮ**
(např. příjem podle
pohlaví)

**KONTINGENČNÍ
TABULKA**
(např. vzdělanostní
kategorie podle
pohlaví)

**KORELACE,
REGRESE**
(např. příjem podle
věku)

	Dog	Cat	Total
Male	42	10	52
Female	9	39	48
Total	51	49	100

Correlation Vs Regression

... TAKŽE KONKRÉTNĚ BYCHOM MOHLI POSTUPOVAT NAPŘÍKLAD TAKTO:

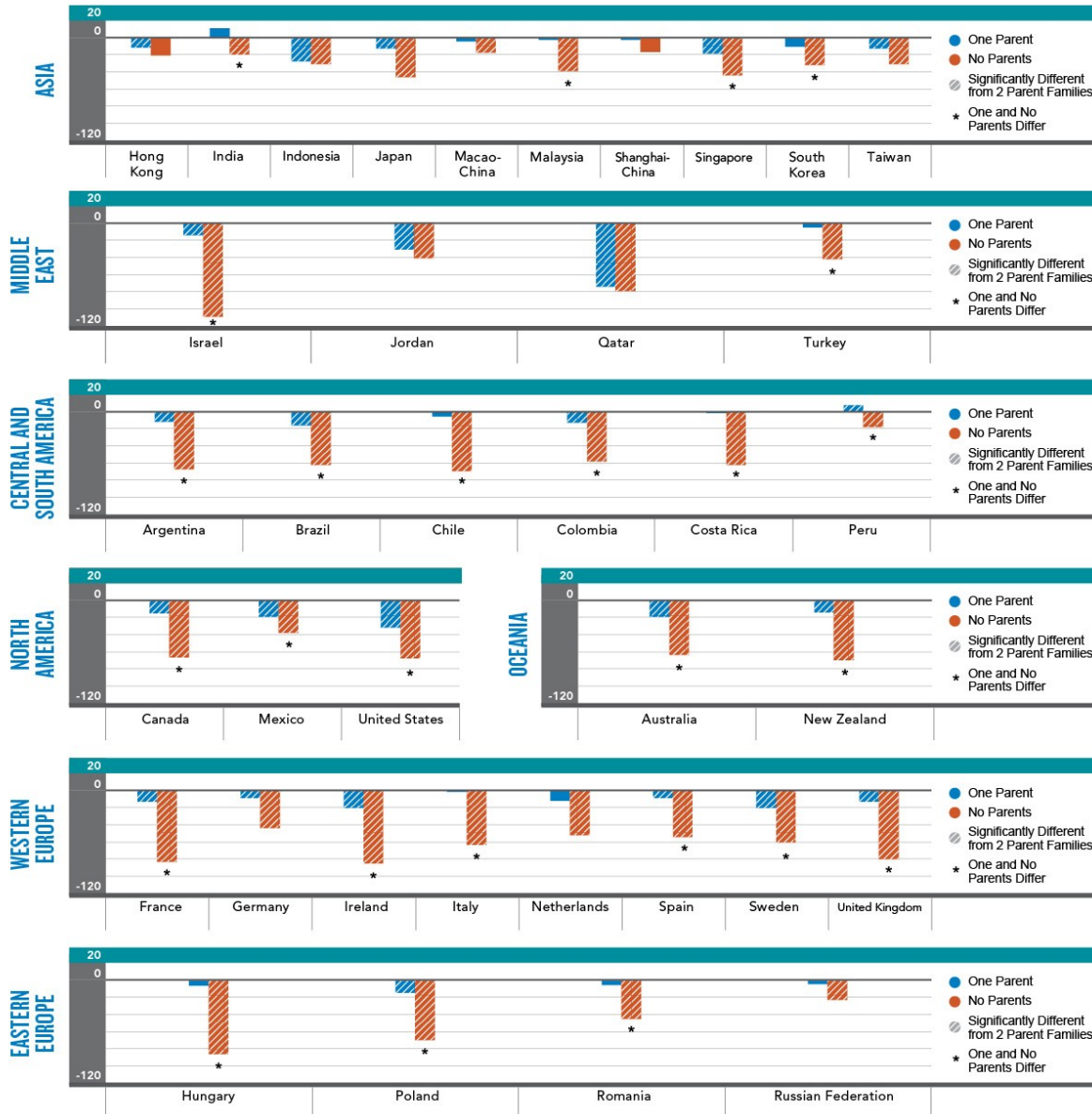
X = NEZÁVISLE PROMĚNNÁ = ROZVEDLI SE RODIČE? (2 kategorie)

Y = ZÁVISLE PROMĚNNÁ = VÝSLEDEK V TESTU PISA (škála)

(obvykle bychom do výzkumu zavedli také kontrolní proměnné např. dobu uplynulou od rozvodu rodičů, s kým nyní žije, nové partnerství rodiče, ekonomickou situaci domácnosti... ale o tom až v lekci „elaborace“)

Figure 15 DIFFERENCES IN READING LITERACY BY NUMBER OF PARENTS, PISA 2009

DIFFERENCES IN READING LITERACY OF STUDENTS, ACCOUNTING FOR BACKGROUND FACTORS:
ONE AND NO PARENTS COMPARED TO TWO

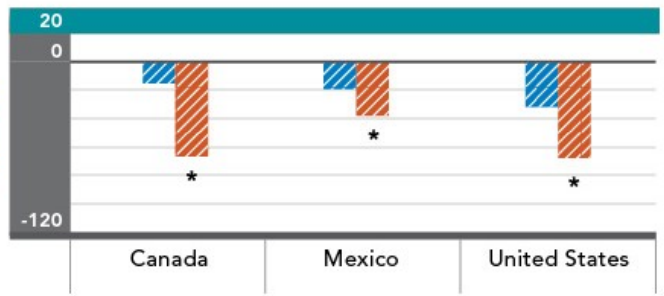

SROVNÁNÍ NA ZÁKLADĚ PRŮMĚRŮ

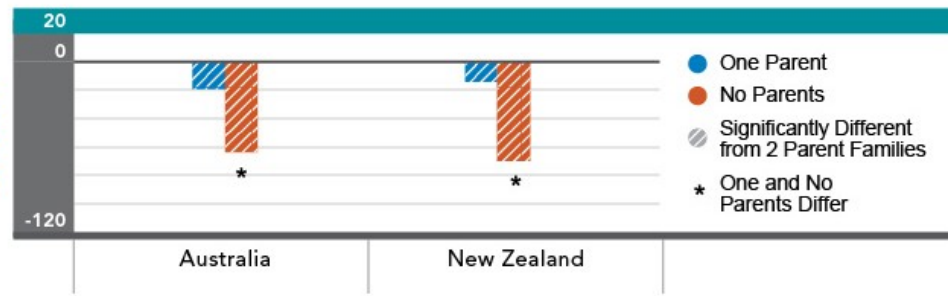
REFERENČNÍ ÚROVEŇ = RODINY SE DVĚMA RODIČI = V MĚŘÍTKU ŠKÁLY „0“

*Převzato z:
<http://worldfamilymap.ifstudies.org/2013/articles/essay/two-one-or-no-parents>*

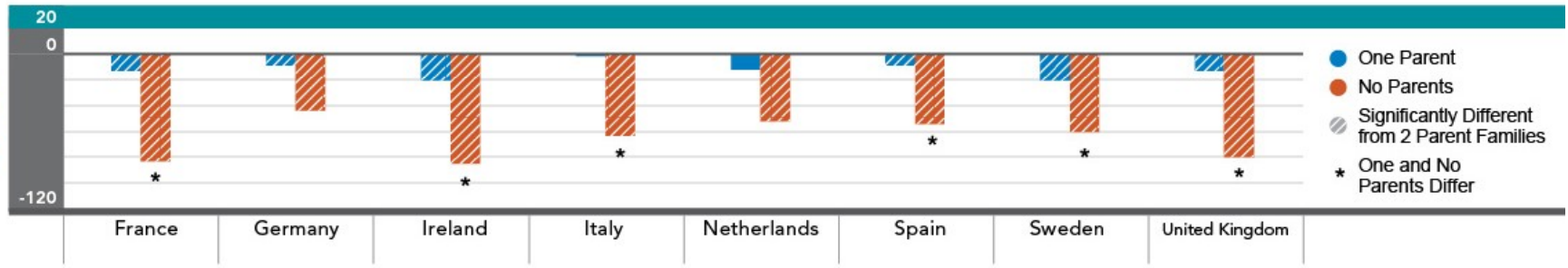
NORTH AMERICA

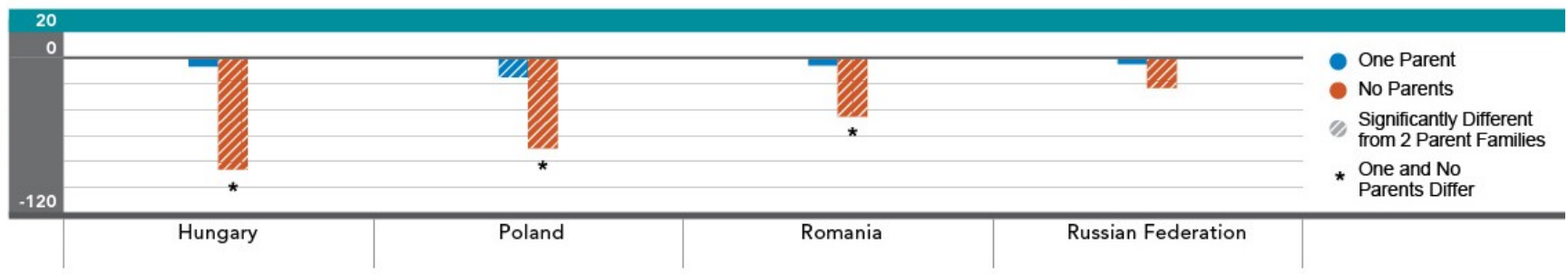
OCEANIA

WESTERN EUROPE

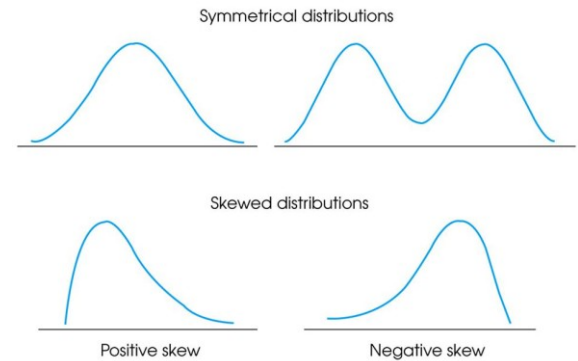
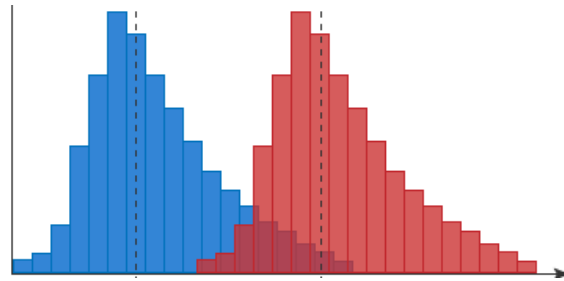
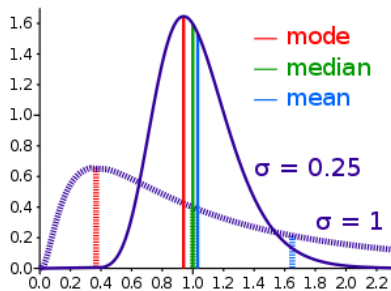

EASTERN EUROPE

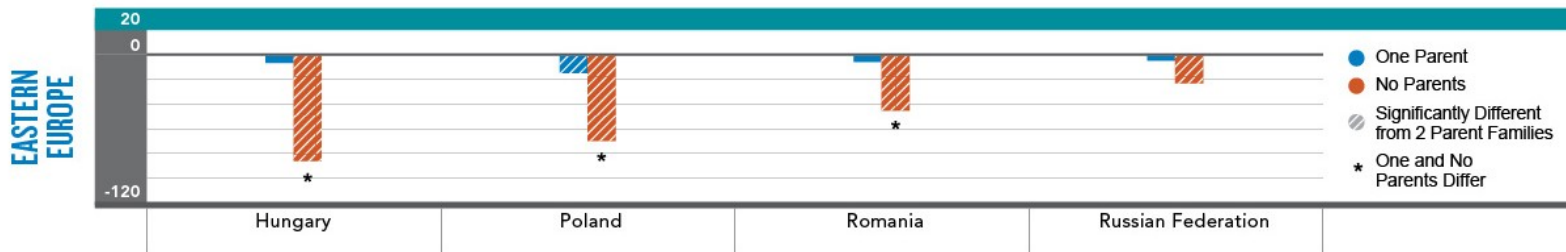

Pozor ale na důležité okolnosti:

A) Věnujme pozornost rozložení závisle proměnné v daných skupinách

B) Zvažme, jak veliký rozdíl v průměrech je věcně důležitý

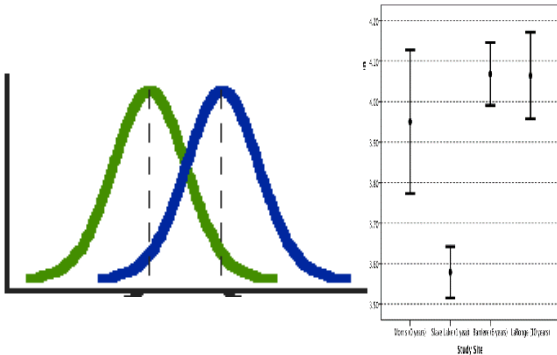

Např. 100bodová škála, rozdíl 5 bodů vs. 10bodová škála, rozdíl 5 bodů

DVOUROZMĚRNÁ ANALÝZA

**KATEGORIE
VS
KONTINUUM**

**SROVNÁVÁNÍ
PRŮMĚRŮ**
(např. příjem podle
pohlaví)

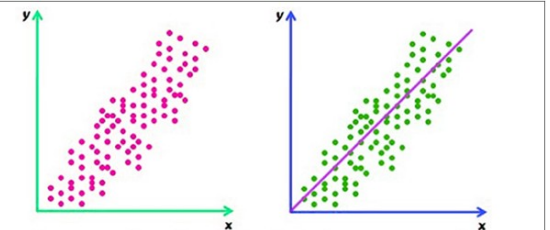
**KATEGORIE
VS
KATEGORIE**

**KONTINGENČNÍ
TABULKA**
(např. vzdělanostní
kategorie podle
pohlaví)

	Dog	Cat	Total
Male	42	10	52
Female	9	39	48
Total	51	49	100

**KONTINUUM
VS
KONTINUUM**

**KORELACE,
REGRESE**
(např. příjem podle
věku)

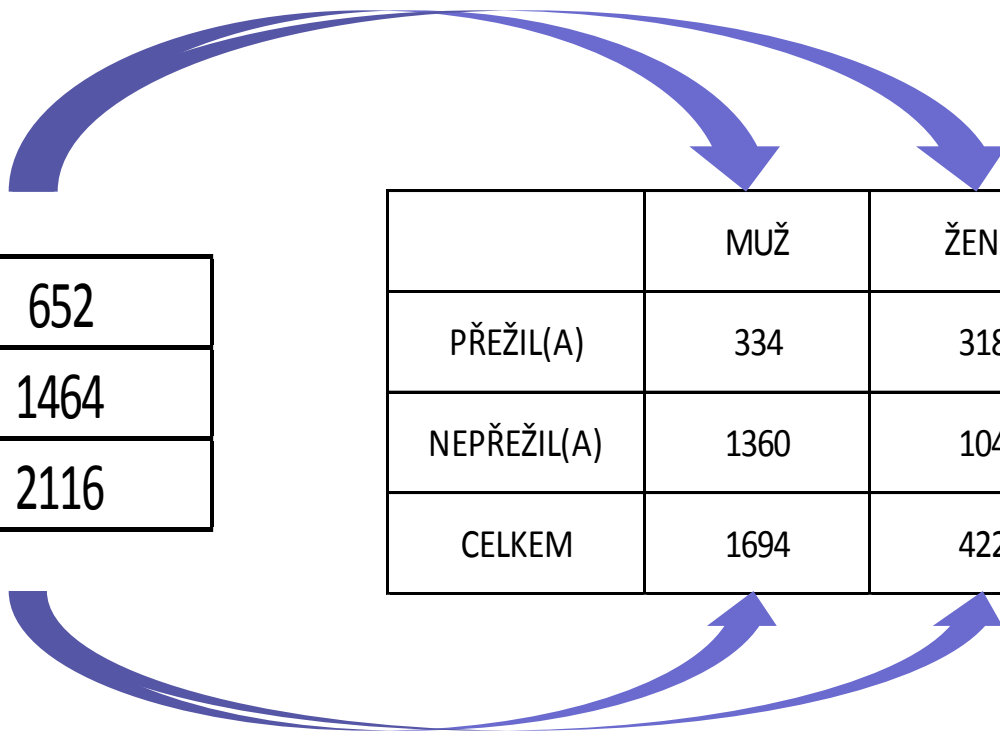
Correlation Vs Regression

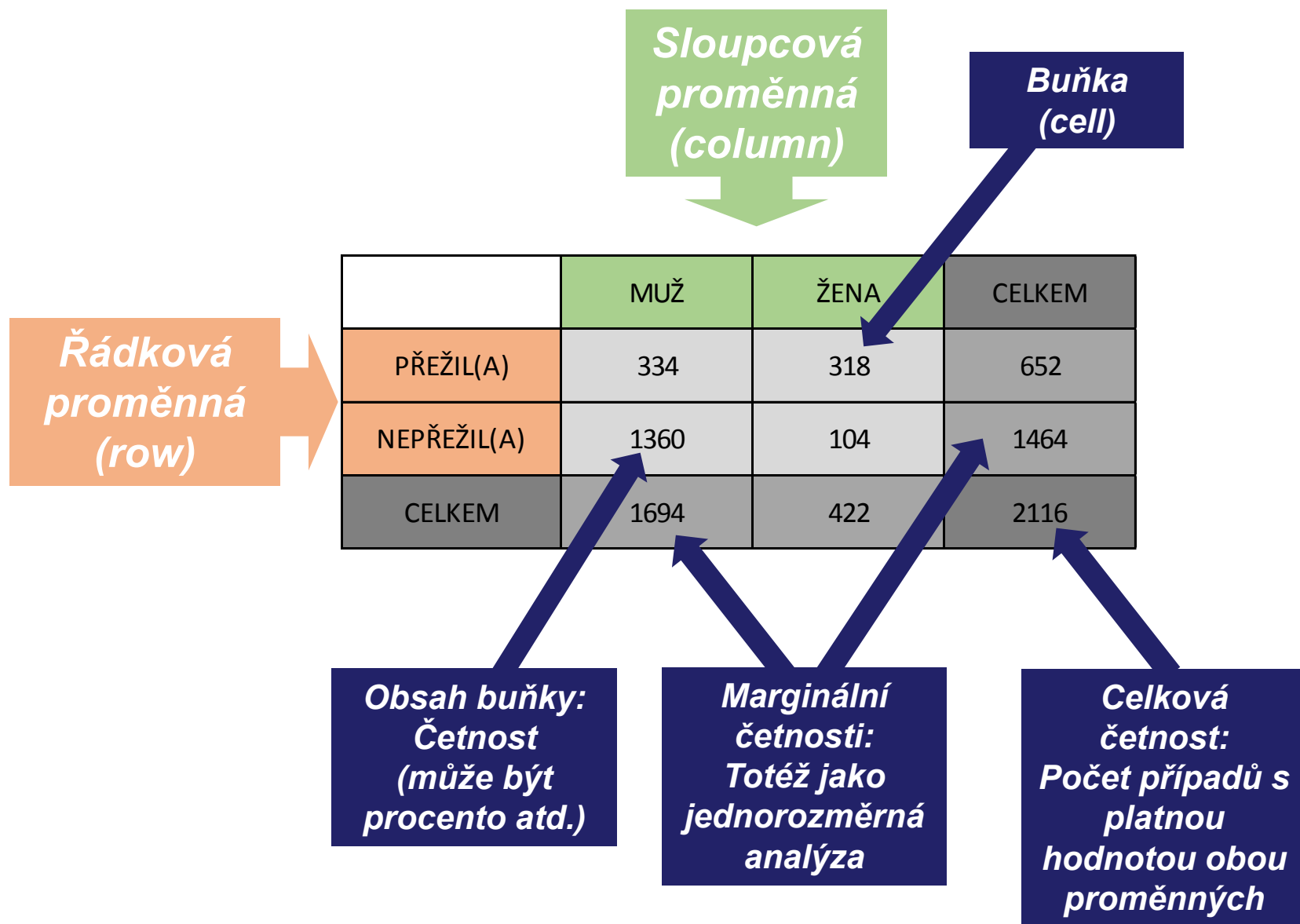
**KONTINGENČNÍ TABULKA:
ROZDĚLENÍ ČETNOSTÍ JEDNOTLIVÝCH KATEGORIÍ PODLE DALŠÍ PROMĚNNÉ**

PŘEŽIL(A)	652
NEPŘEŽIL(A)	1464
CELKEM	2116

	MUŽ	ŽENA	CELKEM
PŘEŽIL(A)	334	318	652
NEPŘEŽIL(A)	1360	104	1464
CELKEM	1694	422	2116

Terminologie:

TYPY RELATIVNÍCH ČETNOSTÍ (PROCENTA)

SLOUPCOVÁ PROCENTA

*Jaký podíl z celku mužů přežil?
Jaký podíl z celku žen přežil?*

...

	MUŽ	ŽENA	CELKEM
PŘEŽIL(A)	19,7%	75,4%	30,8%
NEPŘEŽIL(A)	80,3%	24,6%	69,2%
CELKEM	100,0%	100,0%	100,0%

ŘÁDKOVÁ PROCENTA

*Jaký podíl z přeživších byli muži?
Jaký podíl z přeživších byly ženy?*

...

	MUŽ	ŽENA	CELKEM
PŘEŽIL(A)	51,2%	48,8%	100,0%
NEPŘEŽIL(A)	92,9%	7,1%	100,0%
CELKEM	80,1%	19,9%	100,0%

CELKOVÁ PROCENTA

*Jaký podíl z celku tvoří muži, kteří přežili?
Jaký podíl z celku tvoří ženy, které přežily?*

...

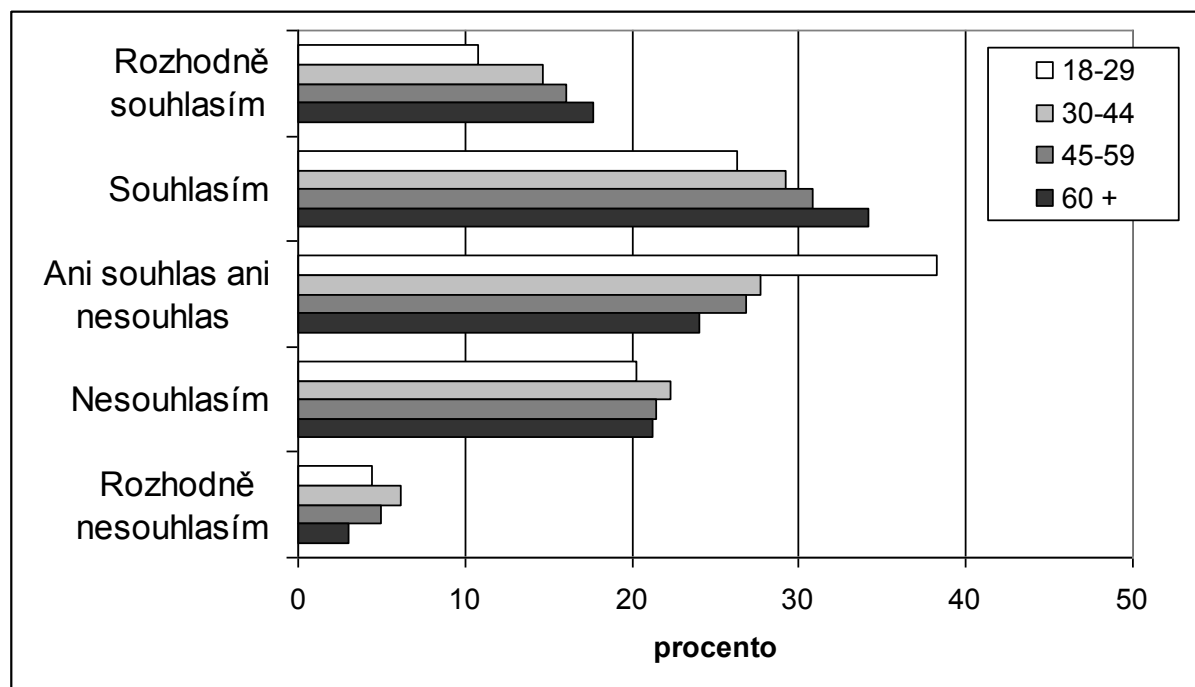
	MUŽ	ŽENA	CELKEM
PŘEŽIL(A)	15,8%	15,0%	30,8%
NEPŘEŽIL(A)	64,3%	4,9%	69,2%
CELKEM	80,1%	19,9%	100,0%

V České republice je dnes příliš mnoho přistěhovalců.

Věková kategorie

	18-29	30-44	45-59	60 +	Celkem
Rozhodně souhlasím	10,7	14,7	16,1	17,6	14,8
Souhlasím	26,3	29,2	30,8	34,1	30,1
Ani souhlas ani nesouhlas	38,2	27,7	26,8	24,0	29,2
Nesouhlasím	20,3	22,3	21,4	21,2	21,3
Rozhodně nesouhlasím	4,4	6,1	4,9	3,1	4,6
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

KONTINGENČNÍ TABULKA A GRAF

DVOUROZMĚRNÁ ANALÝZA

**KATEGORIE
VS
KONTINUUM**

**KATEGORIE
VS
KATEGORIE**

**KONTINUUM
VS
KONTINUUM**

**SROVNÁVÁNÍ
PRŮMĚRŮ**

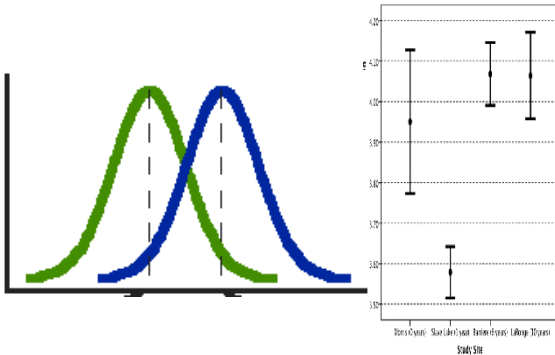
(např. příjem podle
pohlaví)

**KONTINGENČNÍ
TABULKA**

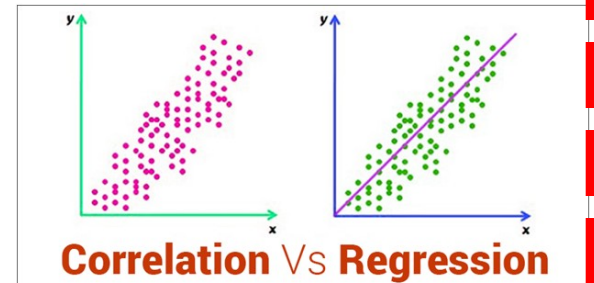
(např. vzdělanostní
kategorie podle
pohlaví)

**KORELACE,
REGRESE**

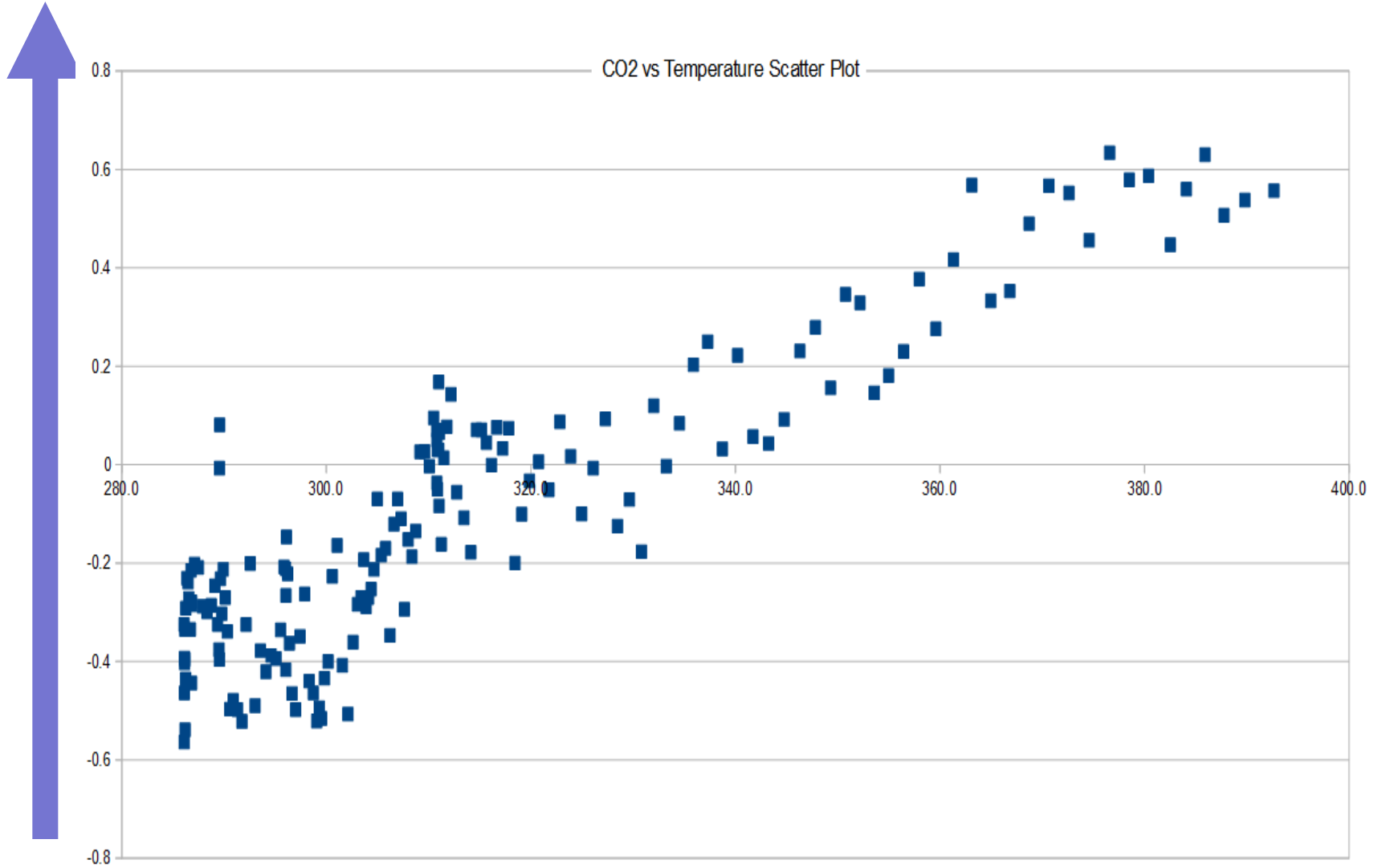
(např. příjem podle
věku)

	Dog	Cat	Total
Male	42	10	52
Female	9	39	48
Total	51	49	100

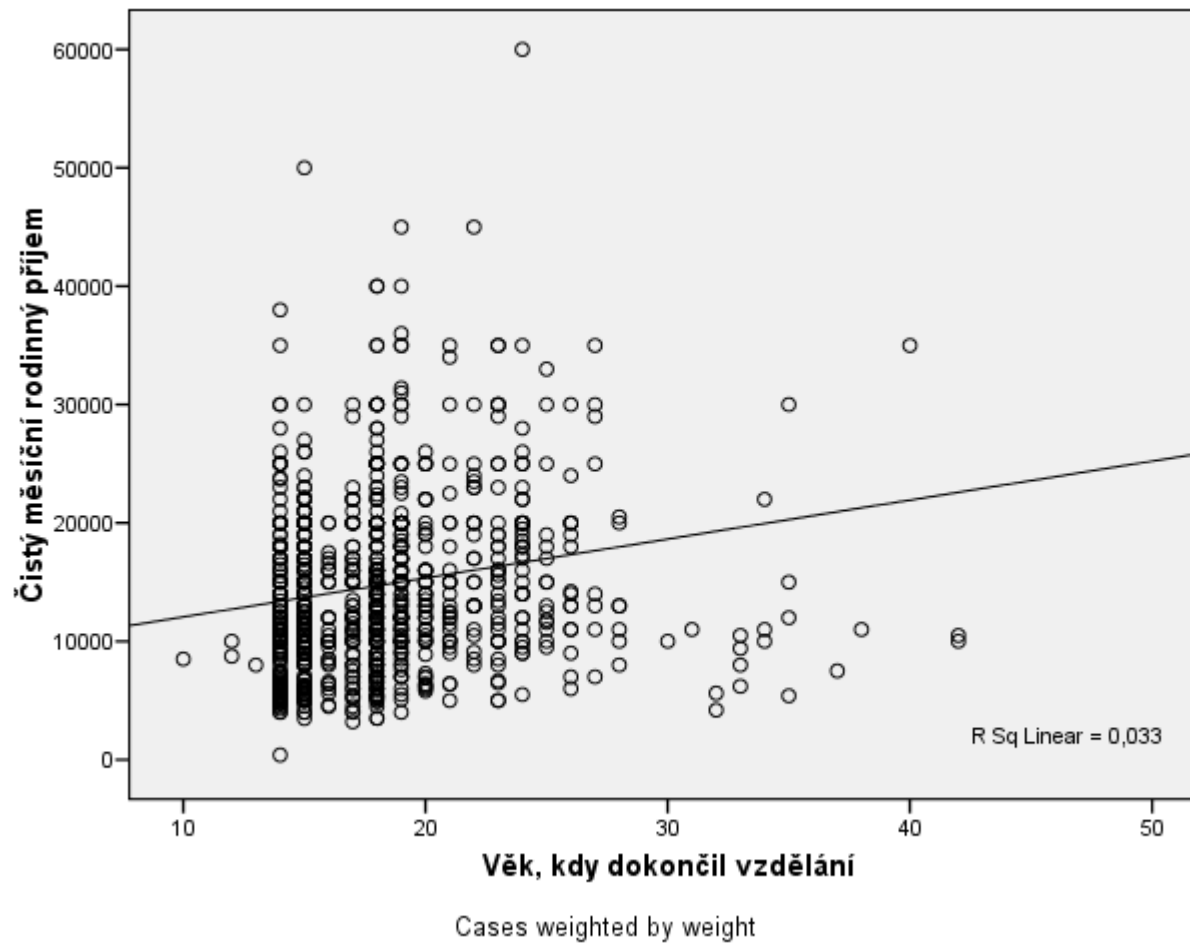

Osa Y

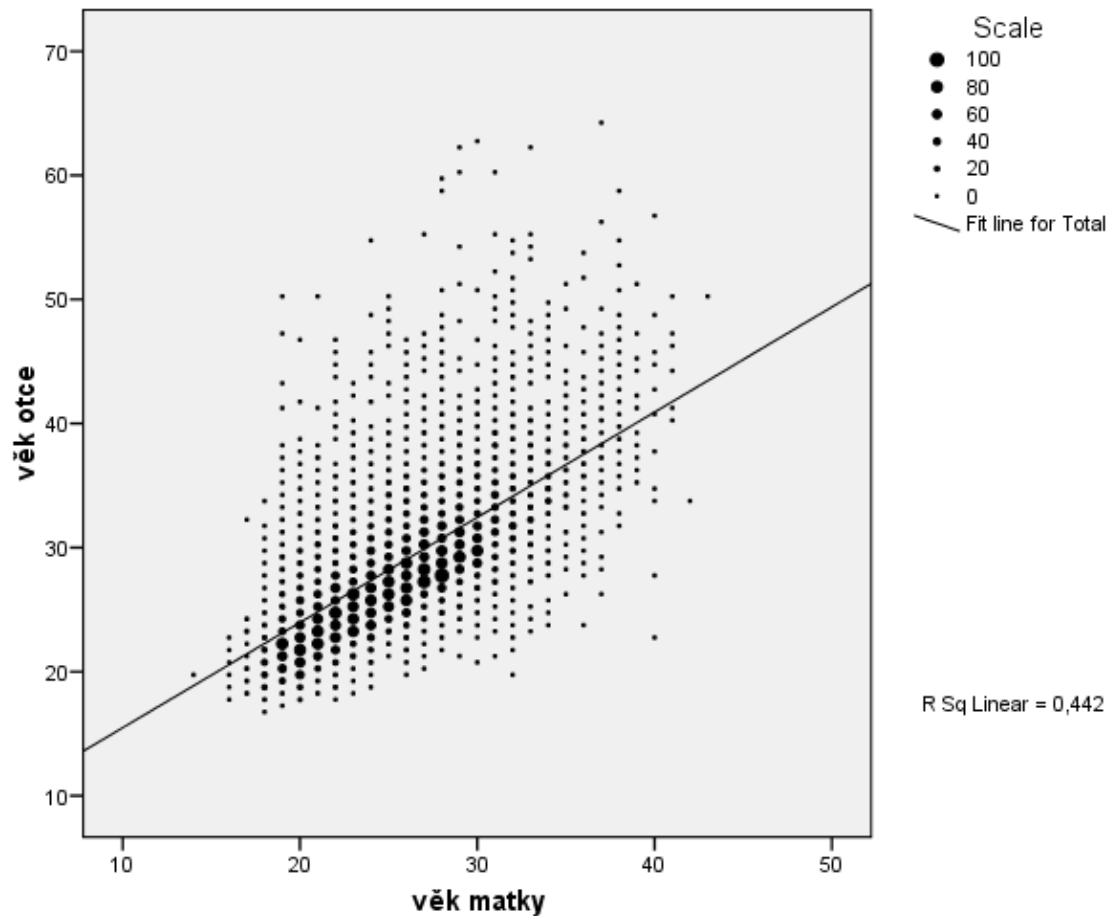

Osa X

KORELACE, REGRESE – SLABÁ SOUVISLOST

KORELACE, REGRESE – SILNÁ SOUVISLOST

KORELAČNÍ KOEFICIENT UKAZUJE, JAK SE DATA PŘIMYKAJÍ K PŘÍMCE (TĚSNOST VZTAHU)
REGRESE TUTO PŘÍMKU POPUSUJE (VELIKOST EFEKTU)

ELABORACE

(prostředky běžných analýz – bez vícerozměrných modelů)

KATEGORIE

VS

KATEGORIE

KATEGORIE

VS

KONTINUUM

KONTINUUM

VS

KONTINUUM

*KONTINGENČNÍ
TABULKA*

*SROVNÁVÁNÍ
PRŮMĚRŮ*

KORELACE

*PŘIDAT DALŠÍ
VRSTVY TABULKY
(např. vzdělanostní
kategorie podle
pohlaví a věkové kat.)*

*PŘIDAT DALŠÍ
VRSTVU TŘÍDĚNÍ
PRŮMĚRŮ
(např. příjem podle
pohlaví a vzdělání)*

*PARCIÁLNÍ
KORELACE
(např. příjem podle
věku a délky praxe v
dané pozici)*

Testování modelů

Z matematického hlediska je model rovnice, která vystihuje určitý princip v realitě a umožňuje ho popsat a predikovat výsledky

Např. vztah mezi léty vzdělání a dosaženým příjmem

Obecná rovnice regresního modelu

$$Y = a + bX$$

a = konstanta

b = směrnice – regresní koeficient

X, Y = nezávisle a závisle proměnná

Regresní rovnice může vypadat takto:

$$PLAT = 8772 + 329 \cdot \text{věk, kdy dokončil vzdělání}$$